

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УЧАСНИКІВ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ВІДНОВЛЕННЯ, ОХОРОНА Й ЗБЕРЕЖЕННЯ
РОСЛИННОГО СВІТУ ЛІСІВ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ТЕХНОГЕННОГО НАВАНТАЖЕННЯ
ТА ЗМІН КЛІМАТУ»**

(15-16 жовтня 2019 року)

Київ - 2019

УДК630*181.28

НЕОБХІДНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ ІНТРОДУКОВАНИХ ДЕРЕВНИХ ВИДІВ У КАРПАТСЬКІ ЛІСИ

Р.М. Яцик, кандидат сільськогосподарських наук

Р.І. Бродович, кандидат сільськогосподарських наук

Т.Р. Юник, кандидат сільськогосподарських наук

В.М. Гудима, кандидат сільськогосподарських наук

*Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва
ім. П.С. Пастернака (м. Івано-Франківськ, Україна)*

Повсякчас ведення лісового господарства стає все більш затратним і непередбачуваним через глобальні зміни клімату, особливо його значне потепління, яке супроводжується збільшенням сухості повітря, зниженням рівня ґрунтових вод, відведенням вологи від рослин і ґрунту. Вчені з Австралії та США заявили про те, що натепер вимирання рослин проходить в 350 разів швидше, ніж в середньому в історії. Надзвичайну кліматичну ситуацію оголосив також Генсек ООН Антоніу Гутерріш, назвавши 2015–2019 роки найспекотнішими, а рівень концентрації CO₂ найвищим за всю історію людства. За цієї ситуації у багатьох випадках рослини місцевої флори не завжди можуть забезпечити високу продуктивність насаджень та належний рівень виконання ними корисних функцій.

Вищеприведене проявляється і в Карпатському регіоні України, що спричинило масове всихання лісових деревостанів, особливо хвойних гірських лісів, зниження їх біологічної стійкості, зростання площ пошкоджених насаджень хворобами і шкідниками. Тому, головним завданням лісівників тут є збільшення кількості лісу, підвищення його стійкості і якості. Багаторічні наукові дослідження та лісівнича практика вже виявили найбільш перспективні для лісовирощування інтродуковані види, які пройшли довготривале випробування у регіоні, успішно адаптовані (окремі навіть глибоко натуралізовані), мають переваги за багатьма господарсько-цінними ознаками, які не властиві автохтонним видам і не створюють інвазійних загроз їм та навколишньому природньому середовищу.

Чільне місце серед таких видів займають псевдотсуга Мензіса (*Pseudotsuga Menziesii* (Mirb.) Franko), модрина європейська (*Larix desidua* Mill.) і японська (*Larix leptolepis* Gord.), ялиця бальзамічна (*Abies balsamea* Mill.), сосни жорстка (*Pinus rigida* Mill.) і кедрова корейська (*Pinus koraensis* Sieb.etZucc.).

Дослідження фітоценозів псевдотсуґи Мензіса показали, що вони можуть досягати рекордної для лісів нашої держави продуктивності. Запас стовбурної деревини у віці технічної стиглості (біля 120 років) може становити близько 2 тис. $m^3 \cdot га^{-1}$, що в три рази перевищує запас найкращих насаджень автохтонної ялини європейської. Це служить беззаперечним практичним доказом необхідності розширення площ з участю псевдотсуґи, найстарші насадження якої в регіоні сягають віку 160–180 років.

З найкращого боку показало себе уведення в ліси регіону і модрина європейської, що здійснюється вже протягом 140–160 років. Стигли буково-модринові ліси досягають запасу деревини понад 1200 $m^3 \cdot га^{-1}$, що у два рази перевищує продуктивність ялини європейської. Позитивним є суттєве підвищення вітростійкості насаджень з участю модрина завдяки глибшій кореневій системі та грубішому мичкуватому корінні, ніж в ялини, ялиці й навіть бука.

Досвід вирощування модрина японської не такий великий як попереднього виду, хоч дана порода досить перспективна й інколи навіть переважає модрину європейську на нижчих гіпсометричних рівнях у багатих лісорослинних умовах. Найкраще її переваги над автохтонними видами також спостерігаються у буковій зоні.

Досить перспективним виявилось випробування ялиці бальзамічної, яка у високогір'ї, на висотах 1100–1200 м над рівнем моря за ростом, продуктивністю і стійкістю суттєво перевищує не лише автохтонну ялицю білу, але й ялину європейську.

Сосна жорстка уведена в рівнинні насадження прилеглих до Карпатського регіону територій і повністю натуралізована протягом 100–110 років. Росте і продукує деревину на рівні сосни звичайної, але переважає останню за стійкістю до засух, хвороб та шкідників.

Сосна кедрова корейська випробувана від передгір'я (300 м н.р.м.) до високогір'я (1300 м н.р.м.). У цьому діапазоні проявила себе як відносно швидкоростуча порівняно з іншими інтродукованими кедровими соснами. Повністю адаптована, стійка до несприятливих кліматичних, едафічних умов, хвороб і шкідників.

Приведені нами хвойні види абсолютно не проявляють інвазійності і самостійно не вийшли за межі територій, на яких були висаджені. Уведення їх у ліси потребує ще багато зусиль, пов'язаних із створенням, або покращенням існуючої насінної бази, ретельним вирощуванням садивного матеріалу, дотриманням розроблених науковцями технологій та агротехніки створення лісових культур.